

Nézni a Tiszát, ahogy hömpölyög Zenta felé

Boldizsár Mária Boglárka interjúja Bene Zoltánnal

Bene Zoltán író, irodalomszervező, „civilben” az Algyői Faluház és Könyvtár igazgatója. Publikál folyóiratokban, antológiákban, több prózakötete jelent meg. Néhány díjat is kapott az idők folyamán, legutóbb 2014 elején, Szeged városának kulturális elismerését, a Kölcsey-érmet vehette át. Beszélgetésünk során erről az elismerésről is kérdeztem, de az irodalmi élet és a fiatal irodalmárok éppúgy szóba kerültek, ahogyan a (felső)oktatás...

– **Számítottál erre a rangos elismerésre (azaz a Kölcsey-éremre), vagy meglepetésként ért?**

– Abszolút meglepetésként ért. Ráadásul mindmáig nem tudom, kinek, netán kiknek jutottam eszébe. Arról ugyanis, hogy kik kapnak Kölcsey-érmet, amennyire én tudom, különböző kulturális és művészeti szervezetek javaslatai alapján dönt Szeged Város képviselő-testülete. Őszintén szólva nem gondoltam, hogy számon tartanak.

– **Gratulálok hozzá! Egyébként mit tartasz életed legnagyobb sikerének?**

– Először is: köszönöm. A kérdésedre több választ is adhatok, megközelítés kérdése, miféleképp. Ha az érdekel, az irodalom terén mit érzek sikernek, akkor lehet a válasz egyfajta hivatalos felelet, ami nagyjából úgy hangzik, hogy például a Fehér Klára-díjat, amit 2006-ban az *Év-könyv* című, kötetként a következő esztendőben a Tiszatájnál megjelent novellafüzéremért kaptam; vagy az Írószövetség és a Honvédelmi Minisztérium pályázatain nyert díjakat; vagy éppen a Bethlen Gábor Alapítvány Teleki Pál Érdemérmét. A Kölcsey-érmet úgyszintén. De egyéb válasz is lehetséges: életem talán legnagyobb irodalmi sikerei azok a pillanatok, amikor Ilia tanár úr azt mondja, „jókat olvasok tőled mostanában!” És az irodalmon kívüli életemben is akadnak mozzanatok, amiket sikerként élek, illetve éltem meg, ezek azonban személyes dolgok, nem illeszkednek egy interjú kereteibe...

– **Szoktál író-olvasó találkozót, könyvbemutatókat szervezni egy-egy új köteted megjelenése kapcsán?**

– Nem. Illetve: nem én szoktam. Én általában másoknak szervezek író-olvasó találkozót, ahol az ő köteteiket mutatjuk be. Azonban különböző helyeken és keretek között velem is beszélgetnek olykor irodalomról, valóban, s az én megjelenő könyveimnek ugyancsak vannak bemutató szeánszai. Ezeket az eseményeket az irodalmi élet részének kell tekinteni, ha tetszik, ha nem. Olykor, szökőévenként egyszer, tetszik is, a legtöbbször azonban inkább nem. A könyvhét például minden

évben ambivalens érzésekkel zárul bennem. Nekem túlságosan harsány, ugyanakkor fogjuk rá, tudom, a kor megköveteli, hogy az legyen.

– **Mi a véleményed azokról az egyetemistákról, akik az írással próbálkoznak? Egyáltalán ismersz-e ilyen fiatalokat?**

– Ismerek néhányat, közülük nem egyet nagyon tehetségesnek tartok. És, persze, olvastam már egyetemisták műhelyéből kikerült kevésbé sikerült szöveget, mi több: bűnrösszat is. De akár jó, akár rossz az eredmény, a próbálkozás nem válik kárára senkinek. Egyedül akkor riadok meg, amikor valaki többet ír, mint olvas – és, bizony, akad nem kevés az efféle tollnokból. Az egyetemista alkotók köreiből is.

– **Gondoltál már arra, hogy átadj a tudásodból, világnézetedből valamit a következő generációnak?**

– Amennyiben továbbra is mint író kérdezel, akkor azt kell mondanom, olyan értelemben, ahogyan egy tanár, egy amolyan „mester” adja át a tudását, olyan értelemben a válaszom egyértelmű nem. Az irodalom, a művészet célja nem lehet a tanítás. Hegel írja, hogy „a művészet arra hivatott, hogy az igazságot az érzéki művészi megjelenés formájában fedje fel, hogy ábrázolja a kibékített ellentétet, ekként végcélja önmagában, ebben a kibékített ábrázolásban és felfedésben rejlik.” És engedj meg, hogy Georg Simmelt is idézzem, aki szerint a mű „a részhatásokból kiemelkedő, vagy rajtuk felülkerekedő teljes egység.” A művészet tehát önmaga oka, felfedés, teljes egység és igazság. Vagyis? Ugyan mi más lenne ez, akárhogy is nézzük, mint teremtés? Nem utánczás, nem didaktikus morálparabolák gajdolása, nem az érzelmek manipulálása, nem a tudás átadásának sajátos módja, ellenben önálló világ létrehozása, teremtése. – Ha nem is a semmiből, de egyfelől magából a művészből, másfelől a világmindenség elemeiből. Ettől, persze, még nem öncélú és nem ad hoc. Sőt. Talán pontosan emiatt jár felelősséggel.

– **Szerinted ma Magyarországon megéri-e, lehetséges-e kizárólag írónak lenni?**

– Lehetséges. Nem könnyű, de nem is lehetetlen.

– **Ha jól tudom, kisebb-nagyobb megszakításokkal ’91 óta veszel részt a felsőoktatásban. Ez idő alatt rengeteg papírt szereztél a megszerzett tudásról, mégsem értél még tanulmányaid végére. Ez mi miatt van? Kíváncsiság, tudásvágy, fejlődni akarás vagy a következő célod eléréséhez kell az újabb bizonyítvány?**

– A felsőoktatásba valóban 1991-ben léptem be. Akkor a JATE (azaz József Attila Tudományegyetem) magyar–történelem szakán kezdtem tanulni, ám egy év múltán leadtam a történelmet, s fölvettem helyette a XIX. és XX. századi magyar irodalom speciális képzéseket, végül azonban harmadévesen félbehagytam az egészet. A legegyszerűbb módon: nem jártam be. Ezt követően dolgoztam mindenféle rosszabbnál rosszabb munkahelyeken és -körökben (voltam többek közt tudakozó-ke-

zelő, cipőbolti eladó, újságkihordó, de fellengzősen asszisztensnek nevezett lótifuti gyerkőc is), s hamar látnom kellett, hogy ez nem is fog változni, ha nincs valami-féle diplomám. Elsősorban ezért, s csak a sokadik sorban tudásvágyból kezdtem el 1998-ban a művelődésszervezés, majd 1999-ben a könyvtár szakot. Előbbit 2002-ben, utóbbit 2003-ban fejeztem be. 2009-ben pedig az andragógia mester szaknak vágtam neki, amin 2011-ben végeztem. Még ebben sem a kíváncsiság, a tudásszomj volt a legfőbb mozgatórugó, sokkal inkább egyéb, leginkább egzisztenciális megfontolások. Jelenleg, 2012 szeptemberétől a Szegedi Tudományegyetem Málnási Bartók György Filozófia Doktori Iskolájának vagyok PhD-hallgatója. No, ezt már kizárólag azért csinálom, mert érdekel. Mondhatnám úgy is: tudás- és kalandvágyból.

– **Bene Zoltán, az értelmiségi, a művelődésiház-igazgató, az író, a szegedi kulturális, művészeti élet tevékeny alakja. Nehéz lehet ennyi helyen ilyen szinten helyt állni. Te elégedett vagy a karriereddel?**

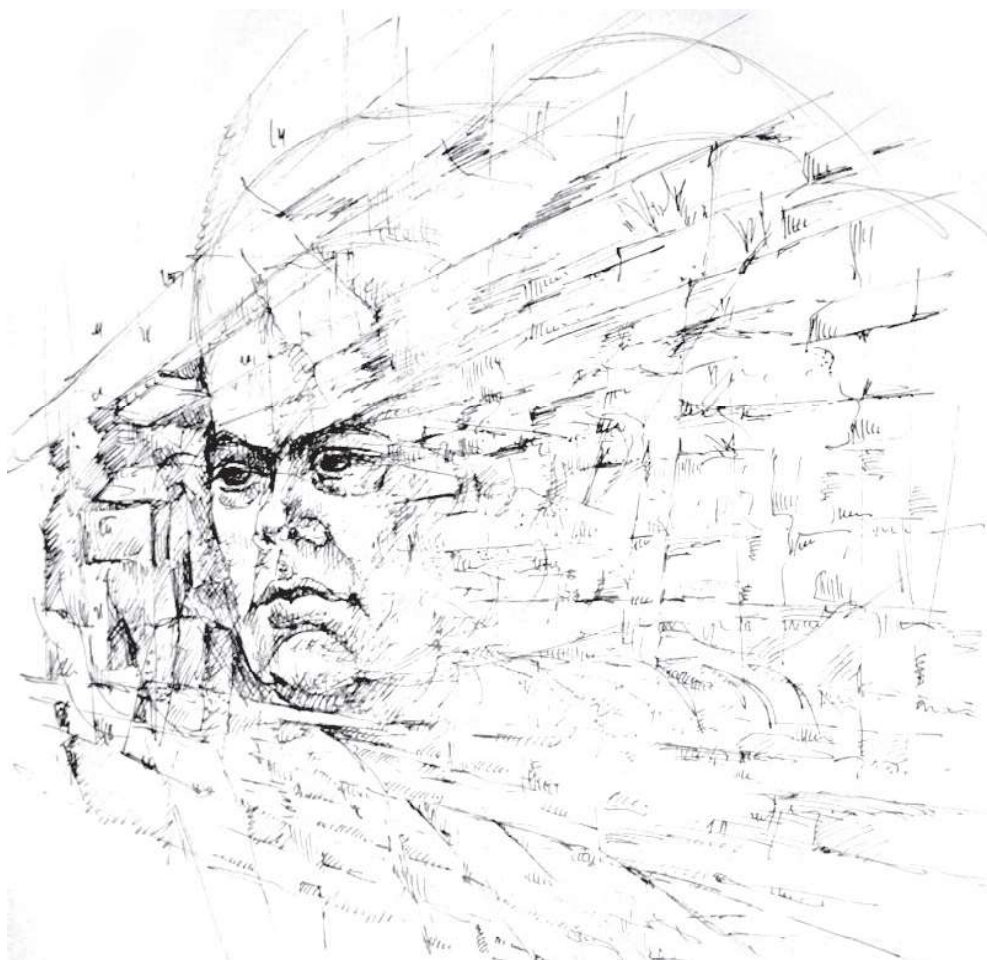
– Hogy milyen szinten állok helyt, azt én nyilvánvalóan nem tudom hitelesen megítélni. De tárgyilagosan annyit nyugodt lélekkel kijelenthetünk, hogy lehetne jobban is csinálni – mindent, amit felsoroltál. S mivel ez így van, és alighanem mindig is így lesz, elégedett nem vagyok, és soha nem is lehetek.

– **Mik a terveid a közeljövőre? Dolgozol most valamin? Van egyáltalán időd lazítani?**

– Amin már nem dolgozom, az a *Kurta élet* című novelláskötet, amely három novellafüzér egy kötetbe szerkesztve. A könyv valamennyi története megjelent folyóiratokban (többek közt a *Hitelben*, a *Tiszatájban*, a *Ligetben*, az *Agriában*, a *Kortársban*, a *Forrásban*, a *Helikonban* vagy éppen a *Váradban*). Mivel erre a könyvre a kiadó elnyerte az NKA támogatását, most már biztos, hogy ősszel lát majd napvilágot. Dolgozni amúgy mindig dolgozom valamin, ha nem is konkrétan a gép előtt ülve és bőszen püfölve a klaviatúrát. Miközben a buszon hallgatja az utasokat, az utcán figyeli a járókelőket, aközben is dolgozik az ember. Vagy amíg nézi a Tiszát, ahogy hömpölyög Zenta felé. Mindezen tevékenységek, létezőmódok idején szorgosan munkálkodik – alkotói értelemben. És egyáltalán. Ezen kívül pedig nap mint nap dolgozom a szónak hétköznapi jelentésében, Algyőn, a Faluházban, amelyhez könyvtár és alkotóház is tartozik, segíték életben tartani néhány kulturális és/vagy művészeti területen tevékenykedő civil szervezetet, ehhez nem utolsó sorban igyekszem eligazodni az új (és a mindenkori) civil szabályozásban, s közben próbálok az irodalmi életnek is hasznára válni. Ezekon kívül haladnom kell a doktori iskolával, jelesül a disszertációmmal is, ami jelenleg azt a hangzatos munkacímét viseli, hogy *A szabad akarat mint filozófiai probléma a magyar irodalomban a bizakodás és a reményvesztettség évtizedeiben (1837–1867). A végzethit, a determinista tanok és az akarat szabadság.* A disszertáció készítése abban a stádiumban, amiben vagyok, leginkább olvasást jelent, ami nem nagy változás számomra, hiszen régóta életformám.

Világéletemben sokat olvastam. Olvasok buszon, vonaton, ágyban, széken, asztalnál, köztéri padon, kávéházi asztalnál, kocsmapultnál, bárhol. Hogy van-e időm lazítani? Kérdés, mit tekintünk lazításnak? Beszélgetni, megvitatni közös ügyeinket meg a világ nagy dolgait a családdal, barátokkal – ezt annak érzem, s van is benne részem, szerencsére. Pihenés, feltöltődés számomra, ha Bonifác nevű cicánkkal foglalkozunk (mellesleg vele beszélgetni is szoktam), vagy, teszem azt, amikor főzök otthon. S ha ráadásul a feleségemmel együtt főzünk – no, az maga a lazaság non plus ultrája!

- **Köszönöm az idődet és válaszaidat!**
- Én köszönöm.

Vonatablakban